

פרפראות

פאר

עשיית יום כפור תשפ"ב

קחו עמכם דברים

בדרך ר"ש

בן לקיש קודם

שחזר בתשובה

ואחר שחזר

בתשובה

פרפראות פאר

קחו עמכם דברים בדרך רשב"ל קודם שחזר בתשובה ואחר שחזר בתשובה אות א'

מפתח ענינים עשיית יום כפור האזינו תשפ"ב

א, קחו עמכם דברים בדרך רשב"ל קודם שחזר בתשובה ואחר שחזר בתשובה
 ב, ה' ה' קל רחום וחנון נאמר פעמיים, אבל ביום ההוא יהיה ה' אחד
 ג, ביאור המהרש"א מהו קל מלך נאמן ולמה בעשיית נקרא מלך
 ד, ה' שמעה בקולי ולא אמר הכתוב לקולי
 ה, בגלל העברנים אומרים ביו"כ ברוך שם בקול רם
 ו, אלוקי עד שלא נוצרתי ועכשיו שנוצרתי ביאור פלא מהמהרש"א
 ז, ביאור הפיוט תרא כי אין איש עשה עמנו צדקה, הכוונה למתן באתר
 ח, ביאור הפיוט עד יום מותו
 ט, אל תבוא במשפט עמנו ביאור במשל
 י, דיין מוכיח יודע עד ר"ת ידע"ם
 יא, הס קטגור וקח סגור מקומו ויהי ה' משען לו
 יב, שפלותם של אברהם משה ודוד כל אחד בדרכו מרומז באדם יסודו מעפר
 יג, ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יו"כ או ימיו של הייצר הרע
 יד, אומרים ז"ל עיצומו של יום מכפר מרמז על בעצם היום הזה
 טו, היה מחזירן למכתשת בערב יום כיפור ביאור פלא במהר"ל
 טז, טעם למה הקטורת מכפר על לשון הרע
 יז, בחרטה שלנו אנו מבקשים לבטל הכל אף אתה שמתחרט על יצה"ר תבטלו
 יח, בזאת יבא אהרן אל הקדש בית שני לא נרמז בפסוקו של אהרון
 יט, שאלה ראשונה ששאל רב החובל היא מה מלאכתך ביאור הרד"ק
 כ, ביאור המהר"ם ש"ף למען נחדל מעושק ידינו בתפילת נעילה למה
 כא, יש להזכיר המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה
 כב, קושיית המפרשים מאומרז"ל דביוה"כ לית ליה רשות
 כג, בזאת ייבחן האדם במוציו"כ בלך אכול בשמחה לחמך

כד, אילו אמר משה סלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן
 כה, על מי נאמר בחור שא עיניך
 כו, הלבן חטאינו כשלג וכצמר
 כז, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות. שתשים דמעותינו בנאדך להיותכה,
 כח, סולו סולו פנו דרך ביאור המהרש"א בדרך משל על מי נאמר בחור שא עיניך
 כט, האזינו השמים ותשמע הארץ מכוון לשיר המעלות ממעמקים קראתיך
 ל, ביאור בעל העקידה את דרך היסורין של כלל ישראל
 לא, על ידי הצור, תמים פועלו
 לב, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה

א, קחו עמכם דברים בדרך רשב"ל קודם שחזר בתשובה ואחר שחזר בתשובה

כתיב, (הושע פרק יד פסוק ב - ג) שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה',

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מג) תדע לך כח התשובה, בא וראה מר' שמעון בן לקיש שהיה הוא ושני ריעיו בהרים גוזלין וחומסין כל אשר יעבור עליהם בדרך, מה עשה ר' שמעון הניח לשני ריעיו **שודדין בהרים** ושב לאלקי אבותיו בכל לבו, בצום ובתפלה והיה משכים ומעריב לבית הכנסת לפני הב"ה והיה עוסק בתורה כל ימיו ובמתנות עניים ולא שב על מעשיו הרעים עוד ונתרצית תשובתו,

וביום שמת מתו שני רעיו השודדים בהרים ונתנו לר' שמעון באוצר החיים ולשני רעיו בשאול התחתונה, ואמרו שני רעיו לפני הב"ה רבון כל העולמים יש לפניך משוא פנים זה היה עמנו שודד בהרים והוא באוצר החיים ואנו בשאול תחתית אמי להם זה עשה תשובה בחייו ואתם לא עשיתם תשובה, הנח לנו ואנו עושים תשובה גדולה,

לפי"ז י"ל שכאשר כל בני בשר יקראו בשמך ויקבלו כולם את עול מלכותך, ולא יהיה מחשבת ע"ז, אז יהיה די בה' אחד ה' אחד ולא יצטרכו ה' ה' פעמיים, (שוב מצאתי פירוש זה בשם הרמ"ל מסאסוב, ובספר שפתי צדיקים)

ג, ביאור המהרש"א מהו קל מלך נאמן ולמה בעשיית נקרא מלך

המקור לקל מלך נאמן

איתא בספר יצירה (פרק א ה) עשר ספירות בלי מה מדתן עשר שאין להם סוף, עומק ראשית ועומק אחרית, עומק טוב ועומק רע, עומק רום ועומק תחת, עומק מזרח ועומק מערב, עומק צפון ועומק דרום, אדון יחיד אל מלך נאמן מושל בכולם ממעון קדשו ועד עדי עד, ע"כ,

איתא בגמרא (שבת דף קיט עמוד ב) **מאי אמן**, אמר רבי חנינא, א"ל מ'לך נ'אמן. ע"כ,

ביאור המהרש"א לקל מלך נאמן

כתב המהרש"א (שבת דף קיט עמוד ב ד"ה קל מלך נאמן כו). "האל הנאמן" **קרא הוא** (דברים ז' ט"ו) ומפורש בפ"ק (י' ע"ב), ומתרגמינן אלקא מהימנא, והשתא העונה **אמן** מוסיף ברמז מלך, שהאל נאמן הוא המלך הנאמן,

והיינו דבכל השנה אומרים הקל הקדוש הקל המשפט, שהוא בעל היכולת והוא נותן כח וממשלה לכל כדאמר"י (ברכות נ"ח ע"ב) והמתנשא לכל לראש דאפי" ריש גרגותני משמיא מוקמי ליה, אבל **בר"ה ויוה"כ** אומרים **המלך הקדוש והמלך המשפט** שהוא אז מלך על כל העולם **לדונם ביחידי, שע"כ שמע ישראל** וגוי' ה' אחד הוא מהמלכיות שבר"ה,

וז"ש אל מלך נאמן כי שם קל שנקרא הקדוש ברוך הוא **בכל השנה**, ושם **מלך** שנקרא בר"ה ויוה"כ, הוא נאמן ואמיתי בו, משא"כ שם אל שנאמר בע"ז לא תשתחוה לאל אחר ושם מלך שנאמר במלכי בני אדם **אינו נאמן** בהם רק מלה מושאלת ולא שם אמיתי בהם ודו"ק: **עכ"ל המהרש"א,**

בעשיית הקב"ה אינו שותף אלא מלך

אמר להם, אין תשובה אלא עד יום המיתה, משל למה הדבר דומה לאדם שהוא רוצה לפרוש בים אם אינו לוקח בידו לחם מארץ נושבת ומים מתוקים, בים אינו מוצא לאכול ולשתות, ולא עוד אלא אדם שהוא רוצה לילך לקצה המדבר אם אינו לוקח מן היישוב לחם ומים אינו מוצא במדבר לאכול ולשתות, כך אם האדם אינו עושה תשובה בחייו לאחר מיתתו אין לו תשובה אלא נתינת האיש כדרכיו וכפרי מעלליו, (עיין בתפארת שלמה ריש פרשת חוקת שמבאר הכתוב ע"ד מעשה הנ"ל)

הרד"ל בביאורו בפרקי דרבי אליעזר (אות מ"ד) מאריך מאוד בעניין **שרבי שמעון בן לקיש** במה שהיה עושה בימיו הראשונים קודם שחזר בתשובה, והוא עשיית חסד עם בני אדם, היה עושה בימים שחזר בתשובה, ומייסד דבריו על דברי הזוהר הק',

ובתוך דבריו כתב, בהא דאיתא בגמרא (סנהדרין דף כד עמוד א) הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו **עוקר הרים** וטוחנן זה בזה, וזה ע"ד הנ"ל, כפי שבימיו הראשונים היה עשייתו **בהרים**, כך גם בתורתו היה עוקר **הרים**,

ביאור הכתוב קחו עמכם דברים

מבואר, שהדברים שהיו עם האדם קודם שחזר בתשובה, יהיו עמו לאחר חזרתו בתשובה, וכך אפשר לפרש הפסוק, **קחו עמכם דברים ושובו אל ה'**, פירוש שהדברים שהיו עמכם קודם החזרה בתשובה, קחו אותם עמכם, שתעשו אותם גם באופן החיובי לאחר החזרה בתשובה, וזהו קחו עמכם **דברים** כלומר את אותם **הדברים**, ושובו אל ה',

ב, ה' ה' קל רחום וחנון נאמר פעמיים, אבל ביום ההוא יהיה ה' אחד

איתא בגמרא (ר"ה י"ז ע"ב), "ה' ה' קל רחום וחנון", אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה.

הקשה הרא"ש, קודם שיחטא למה צריך רחמים, ותירץ, כי הכונה למחשבת ע"ז שאע"פ שעדיין לא חטא בפועל, צריך רחמים על המחשבה לא טובה, שבע"ז נחשבת כמ"ש למען תפוס את בניי בלבם,

לפיכך יש לבאר, כוונת הפסוק כך, בכדי להוכיח כי ממעמקים כלומר מעומק הלב קראתיך ה', ניתן לשמוע זאת בקולי, כלומר שקולי הוא קול בכיות ואנחה, וזה יהיה הפירוש ה' שמעה בקולי, בקולי ניתן לשמוע את מעמקי הלב שבתפלתי.

ה, בגלל העברניים אומרים ביו"כ ברוך שם בקול רם

איתא בגמרא (פסחים נ"ו ע"א), אנן מאי טעמא אמרינן "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד",

כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם", ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו,

אמרו לו בניו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,

אמרי רבנן, היכי נעביד, נאמרוהו לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי,

אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין, (וברש"י, שלא יהו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר מחוץ לאחדותו ית' בחשאי), ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי, ע"כ,

היוצא לנו מזה, דבמקום דאיכא מינין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי, ובמקום דליכא מינין אומרים אותו בחשאי,

אפשר לומר, דביום כיפור, שאנו מתירים להתפלל עם העברניים, ואיכא חשש, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי, לכן צריך לומר בקול רם.

אמירת ברוך שם בקול רם ע"ד עקידת יצחק

כתב בעקידת יצחק (שער צ"ו) מה שאמרו במדרש פרשת שמע, משל לבן בית של מלך

איתא בגמרא (יבמות דף מט עמוד ב') משה רבך אמר, מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו, ואת אמרת, דרשו ה' בהמצאו, הא ביחיד, הא בצבור. ויחיד אימת, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

כתב המהרש"א (יבמות דף מט עמוד ב ד"ה משה רבך) ועד"ז י"ל קרא כי שם ה' אקרא וגוי ר"ל בזמן דאף היחיד קורא ה', דהיינו בעשרה הימים, אז אתם הבו גודל לאלהינו שלא תקראו אותו קל שהוא שם משותף בשמכם (ישר אל) אלא לגודלו תקראו אותו מלך כי הוא אז מלך על כל הארץ לדונם אז ובעי אפוי רחמים ולא כמבקש משותפו, עכ"ל המהרש"א,

ביאור שאומרים קל מלך נאמן רק ביחיד ע"ד המהרש"א

מבואר, שהשם קל שנהיה למלך, הוא בזמן שהיחיד קורא, כדכתיב כי שם ה' אקרא,

איתא בשו"ע אורח חיים (סימן סא סעיף ג') ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע ביחיד יאמר, קל מלך נאמן שמע וגוי, כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח, והוא במקום אמן שיש לענות אחר ברוך הבוחר בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין.

יש לומר, דלפיכך רק היחיד אומר קל מלך נאמן ובציבור לא, משום שהשם מלך שהוא במקום קל הוא בגלל שבעשיית נקרא מלך בגלל היחיד כביאור המהרש"א.

ד, ה' שמעה בקולי ולא אמר הכתוב לקולי

כתיב (תהלים ק"ל א-ב) שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה', ה' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשבות לקול תחנוני,

יש להבין, בכל מקום שאמר הכתוב בקולי, פירושו שעם ישראל צריך לשמוע בקולו של הקב"ה, או הבן שצריך לשמוע בקול אביו ואמו, כמ"ש איננו שומע בקולנו, לפי"ז יהיה פירוש הפסוק שמעה בקולי, לא שאנחנו צריכים לשמוע בקולו, אלא שהקב"ה צריך לשמוע בקולנו, ואין זה כוונת הפסוק, והיל"ל ה' שמעה לקולי, שבו הכונה לקול תפילתנו, כמ"ש לקול תחנוני,

וק"ו במיתתי, שאז הצורה נפרדה מהחומר שא"א לי לקיים מצותיך כמ"ש במתים חפשי מן המצות,

והרי אני לפניך ככלי מלא כו' לפי שהגוף הוא ככלי לנשמה, ולצורתו אמר שהנשמה שבכלי שהוא הגוף היא בושה על מעשיה הרעים,

יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים עכ"ל המהרש"א

ז, ביאור הפיוט תרא כי אין איש עשה עמנו צדקה, הכוונה למתן בסתר

בפזמון תעלה ארוכה, אומר הפייטן, "תרא כי אין איש, עשה עמנו צדקה".

יש לפרש, כי בצדקה, הדרגה היותר גדולה שיש בנתינת צדקה היא, מתן בסתר, וזאת משום שאינו מבייש את מקבל הצדקה,

לפי"ז אפשר לומר הפירוש, תרא כי אין איש, עשה עמנו צדקה, שאנו מבקשים מאת השיי"ת, שכאשר אתה עושה עמנו צדקה, עשה אותה כמתן בסתר, שלא נצטרך להתבייש, וכך הוא פירושו, כאשר תרא כי אין איש, אז עשה עמנו צדקה,

ח, ביאור הפיוט עד יום מותו

עד יום מותו, אפשר לפרש, ע"ד שוב יום אחד לפני מיתתך, וכאשר יחשב האדם, שמא זהו יום מותו, אזי יחזור בתשובה, וזהו עד יום מותו, כלומר, עד שיבין האדם כי אפשר שקרוב יום מותו, עד אז תחכה לו שיעשה תשובה.

ט, אל תבוא במשפט עמנו ביאור במשל

בפיוט "אל תבוא במשפט עמנו, כי לא יצדק לפניך כל חיי", יש לבאר, למה לא אמר אל תבוא למשפט עמנו, אלא אמר במשפט,

אפשר לבאר בדרך משל

שנכנס לתוך הפלטיין, וראה קוסמיטין (תכשיט) של מטרונה וגנב אותה ובא ונתנה לבתו כו'.

כך אמר משה לישראל, כל המצות שנתתי לכם ממה שקבלתי מן התורה, אבל השם שאני נותן לכם ממה ששמעתי למלאכי השרת שבו הם משבחים להקדוש ברוך הוא, ונטלתי אותו מהם, לכך תהיו אומרים אותו בלחישה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,

ולמה אומרים אותו ביום הכפורים בפרהסיא, ביום המיוחד שהכל בו בתכסיסי שלימים, יאמרו אותו בקול רם, כי קלוסי היום ההוא קלוסי מלאכי השרת הם, וכבר ביארתי זה הענין בעבודת יום הכפורים שער שלש וששים, בבחינות אחרות קרובות לאלו, אבל זה יראה לי הטוב והנכון שיאמר מסכים בו אל אמתת ענין הייחוד וטוב טעמו. עכ"ל העקידה.

ו, אלוקי עד שלא נוצרתי ועכשיו שנוצרתי ביאור פלא מהמהרש"א

איתא בגמרא (ברכות י"ז ע"א), רבא בתר צלותיה אמר הכי, אלקי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי, עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה, יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין וחלאים רעים. והיינו וידוי דרב המנונא זוטי ביומא דכפורי.

כתב המהרש"א (ברכות דף יז עמוד א' ד"ה אלקי עד שלא נוצרתי). ע"פ מה שפירש המהרש"א במכות כ"ג ע"ב הגמרא בעירובין (י"ג): דנמנו וגמרו טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ע"כ,

ופירש המהרש"א דהיינו, מצד שהלאוין מרובין מהעשין, והלאוין היו מתקיימין בודאי, אם לא היה נברא, עיי"ש,

ולזה אמר, עד שלא נוצרתי איני כדאי להיות נוצר, שהרי טוב לי שלא נוצרתי מצד הלאוין,

ועכשיו שנוצרתי כדי לקיים העשין, כאלו לא נוצרתי, שהרי איני מקיימם, ולפי שהאדם נברא מחומר וצורה, אמר בידוי שלא הלכתי אחר צורתך, אבל עפר אני בחיי שהחומר גובר,

הם ראשי התיבות של, יודע דיינ ע'ד מ'וכיח, וע"ז אמרינן ידע"ם איך יפארו.

יא, הס קטגור וקח סנגור מקומו ויהי ה' משען לו

קטגור בגימטריא 318, סנגור בגימטריא 319,

כאשר תוסיף לקטגור את האחד יהיה סנגור, וזהו ויהי ה' למשען לו, כלומר הוסף את האחד שהוא ה' שיהיה משען, ויהפוך קטגור לסנגור,

יב, שפלותם של אברהם משה ודוד כל אחד בדרכו מרומז באדם יסודו מעפר

איתא בגמרא (חולין פ"ט עוד א') אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון, כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת, כתיב (דברים ז' ז') "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם" וגו', אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני,

נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני (בראשית י"ח כ"ז) ואנכי עפר ואפר,

למשה ואהרן - אמר (שמות ט"ז ז') ונחנו מה,

לדוד - אמר (תהלים ב"ב ז') ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם, ע"כ,

ביאור נפלא במהרש"א במה שאמרו אברהם משה אהרון ודוד

כתב המהרש"א (חולין פ"ט א') נתתי גדולה לאברהם כו'. אברהם הזכיר שפלות תחלת היצירה שנברא אדם הראשון מן האדמה וז"ש ואנכי עפר ואפר,

אהרון ומשה הוסיפו בשפלות יצירת שאר כל אדם, שנוצר ממה, כדאיתא במשנה אבות ג' א', ואמרו נחנו מה,

ודוד אמר אנכי תולעת, חרפת אדם וגו', הזכיר שפלות היצירה הפרטית שהיה בו, לפי מה שאחז"ל שהיה ראוי להיות נפל ביצירתו

לבן מלך שסרח, והוצרך לבוא במשפט, ונחלקו בדבר עורכי דינו, אם להביא אביו המלך יחד עמו למשפט,

האחד טוען, שכאשר השופט יראה כי מדובר בבן המלך, הוא לא יענישו,

אבל מאידך טען עורך הדין השני, כי אפשר שדווקא כאשר יראה השופט כי מדובר בבן המלך, יכעס יותר על שכן המלך עושה מעשה שטות, שמתאים לאדם שפל ויענישו ביותר,

לפי"ז אפשר לומר בדרך צחות, שזו בקשתינו, אל תבוא במשפט עמנו, כי אז, אם תבוא עמנו ניענש יותר, ובכך ניתן להבין

הלשון אל תבוא במשפט עמנו, שהיל"ל, אל תבוא למשפט עמנו, אלא, שלא יראו כי אנו בני המלך וכך אנחנו מתנהגים.

י, דיינ מוכיח יודע עד ר"ת ידעם

בתפילת ונתנה תוקף קדשת היום. כי הוא נורא ואיום. ובו תנשא מלכותך. ויכון בחסד כסאך. ותשב עליו באמת, אמת כי אתה הוא דיינ ומוכיח ויודע ועד,

יש לבאר כפל הלשון, ותשב עליו באמת, אמת כי אתה הוא, היה די שיאמר, ותשב עליו באמת כי אתה הוא וכו', ונראה שיש כאן נתינת טעם למה הוא אמת,

יש לומר כי הוא שבח לקב"ה שבא לדון אותנו, ולא מסר דיננו לאחר, שאז היה רע ומר גורלנו, אלא הקב"ה בעצמו שיושב באמת, והוא דיינ ומוכיח ויודע ועד, ואז הוא בודאי אמת,

בתפילה, היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, העומדים לבקש תפלה ותחנונים מלפניך על עמך בית ישראל, הורם מה שיאמרו. הבינם מה שידברו. השיבם מה שישאלו. ידעם איך יפארו, ויש לפאר ולהודות לקב"ה שהוא בעל הרחמים והוא זה שדן אותנו, ועל כן יש להודות ולשבח לפאר ולרומם, לקב"ה על כך,

ידע"ם ראשי תיבות יודע דיינ ע'ד מ'וכיח

ודבר זה מרומז בתפילת היה עם פיפיות, שנאמר "ידעם איך יפארו" המילה ידע"ם

ליה רשותא לאסטוני **ביומא דכיפורי** לית ליה
רשותא לאסטוני. לפי"ז גם במסורת **ימים**
יוצרו ולא אחד בהם קאי איום כיפור

יד, אומרם ז"ל עיצומו של יום מכפר מרמז על בעצם היום הזה

כתיב, (ויקרא ט"ז ל'), **"כי ביום הזה יכפר**
עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה'
תטהרו",

איתא בתורת כהנים (ויקרא ט"ז ל'), **"כי ביום**
הזה" עיצומו של יום, מכפר,

עיצומו של יום, כאומרם בעצם היום הזה,

כתיב (דברים ל"ב מ"ח), **"וידבר ה' אל משה**
בעצם היום הזה", כתב רש"י - **בג' מקומות**
נאמר בעצם היום הזה. פעם אחת נאמר,

בנח, (בראשית ז' י"ג) **"בעצם היום הזה בא נח"**
וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו
אומרים בין כך וכך אם אנו מרגישים בו **אין**
אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, ולא עוד אלא
אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את
התיבה, אמר הקב"ה, הריני מכניסו **בחצי**
היום, וכל מי שיש בידו כח למחות **יבא**
וימחה,

במצרים, נאמר (שמות י"ב י"ז) **בעצם היום הזה**
הוציא ה', לפי שהיו מצריים אומרים בין כך
וכך, אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחין
אותן לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות
וכלי זיין והורגין להם, אמר הקב"ה, הריני
מוציאן **בחצי היום**, וכל מי שיש בו כח למחות
יבא וימחה, אף כאן,

במיתתו של משה, נאמר (דברים ל"ב מ"ח)
בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים,
בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין
אותו, אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את
הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את
השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את
התורה, אין אנו מניחין אותו, אמר הקב"ה
הריני מכניסו **בחצי היום** וכו', ע"כ דברי
רש"י,

ואף אנו נאמר, **כי ביום כפור**, שאומר הקב"ה
לשטן ולמלאכי חבלה, שאינם רוצים
שהקב"ה יסלח לעמו ישראל, לפיכך אומר

אלא שניתן לו ע' שנים שהיו חסרים **לאדם**
הראשון, וע"ז אמר, אנכי בתחלת יצירתי
ראוי להיות נפל לבא מיד לרמה ותולעה, וזהו

שאמר אנוכי תולעת, ולחרפת אדם שנחסרו
משנותיו בשביל חטאו שהיא חרפתו וק"ל,
עכ"ד המהרש"א,

ביאורו של המהרש"א מרומז בתפילה אדם יסודו מעפר

בפיוט אמת כי אתה הוא יוצרם. ואתה יודע
יצרם. כי הם בשר ודם, **אדם, יסודו, מעפר,**
וכו', מרומזים דבריהם של **דוד המלך, משה**
רבינו, ואברהם אבינו,

אדם זה יצירתו של דהע"ה משנותיו של **אדם,**

יסודו, זהו יסודו ויצירתו של כל אדם כדברי
משה ואהרון, וכביאור המהרש"א,

מעפר, אלו דברי אברהם אבינו, אנכי עפר וכו'

וזהו הרמז, **אדם, יסודו, מעפר,**

יג, ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יו"כ או ימיו של הייצר הרע

כתיב (תהילים קל"ט) **"ימים יוצרו ולא אחד**
בהם",

כתב רש"י, לפי המקרא שהוא נקרא **ולו אחד**
בהם, כך פירוש, ימים יוצרו, הראהו ימים
העתידים להבראות, ולחלקו **בירר אחד**, את
יום השבת, **ד"א זה יום הכפורים לסליחה,**
ע"כ,

יש לפרש ימים יוצרו הם ימיו של הייצר הרע

אפשר לפרש, שגם לפי המסורת שכתוב **ולא**
אחד בהם, הכונה **ליום הכיפורים**,

וכך הוא פירוש, ימים יוצרו, שבכל הימים
פועל היצר הרע, וזהו ימים **יוצרו מלשון יצר,**

ולא אחד בהם, שביום אחד אין ליצה"ר רשות
לפעול, וזהו **יום כיפור**,

כדאיתא בגמרא (יומא כ' ע"א), **השטן**
בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי
שס"ד, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית

להם הקב"ה, בעיצומו של יום, אני מכפר להם, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה,

ועוד רמז יש, כי בכל פרשת המועדות שבפרשת אמור, רק ביום כיפור

כתיב (ויקרא כ"ג כ"ח) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם.

טו, היה מחזירן למכתשת בערב יום כיפור ביאור פלא במהר"ל

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב), "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת,

כתב רש"י, (מיומא מ"ה ע"א) דקה, מה ת"ל דקה, והלא כל הקטורת דקה היא שנאמר (שמות ל"ז ל"ז) ושחקת ממנה הדק, אלא שתהא דקה מן הדקה, שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת,

איתא בגמרא, (כריתות ו' ע"ב), ושלש מנין יתירין שמהן כ"ג מכניס מלא חפניו ביום הכפורים, נותן אותה למכתשת בערב יום הכפורים, ושוחקן יפה יפה, כדי שתהא דקה מן הדקה, כדתניא דקה מה ת"ל והלא כבר נאמר ושחקת ממנו הדק מה ת"ל דקה כדי שתהא דקה מן הדקה, ע"כ

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל על מה קטרת מכפרת על לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי,

בדרשות מהר"ל דרוש לשבת תשובה (בסוף ספר באר הגולה, דרוש משנת שדי"מ, עמוד פ"א) וז"ל, ובפרק גט פשוט (ב"ב קס"ה, א') אמר רב יהודה אמר רב, רוב בגזל, ומיעוט בעריות, והכל בלשון הרע, לשון הרע סלקא דעתך אלא באבק לשון הרע. ע"כ,

ולכך יש שני קטורת ביום הכפורים, האחד על לשון הרע ממש, והשני על אבק לשון הרע. ולפיכך אמרו במסכת יומא (מ"ה ע"א) ומלא חפניו קטרת סמים דקה, דקה מן הדקה שבערב יום הכפורים, מחזיר הקטורת למכתשת עד שהיא דקה מן הדקה. וזה, מפני כי הקטורת הנוסף ביום הכפורים הוא בשביל אבק לשון הרע, ולכך צריך אבק גמור שהוא

על אבק לשון הרע. ומפני שאמרו והכל באבק לשון הרע,

ורצה לומר שאי אפשר לאדם במה שהוא אדם להיות נשמר מזה, ולכך, בשאר ימות השנה

אין ראוי שיהיה כפרה מיוחדת על זה. אבל ביום הכפורים שאדם הוא במדרגת המלאך יש לסלק את חטאו עד שיהיה כמו מלאך, ולכך ביום זה ראוי שיהיה קטורת זה לפני ולפנים שאין מקום ראוי לבא רק ביום הכפורים בלבד ושם מכפר על החטא הזה עד שהוא טהור לגמרי כמו מלאך. עכ"ל המהר"ל,

טז, טעם למה הקטורת מכפר על לשון הרע

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב), ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ידוד, ומלא חפניו קטרת סמים דקה וגו',

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), דקטורת מכפר על לשון הרע, והכי איתא שם, ולשון הרע בקטרת, דתניא ר' חנינא, למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב (במדבר י"ז י"ב) ויתן את הקטרת ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטרת מכפרת על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי,

איתא בגמרא (כריתות ו' ע"ב), א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת,

אפשר לומר, טעם למה שהקטורת מכפר על לשון הרע, מכיוון ורואה האדם כי יש לצרף ממושעי ישראל לכל תענית, עושה האדם חשבון נפש לעצמו, ואומר כי אין לדבר לשון הרע על פושעי ישראל, ואז חוזר בתשובה על לשון הרע שדיבר, ומכיוון ומחשבה זו באה לו ע"י הקטורת, שממנה לומדים לצרף פושעי ישראל, לכן באה הקטורת ומכפרת על לשון הרע.

יז, בחרטה שלנו אנו מבקשים לבטל הכל אף אתה שמתחרט על יצה"ר תבטלו

אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו, **מה מלאכתך**, ומאין תבוא, מה ארצך, ואי מזה עם אתה, ויאמר אליהם **עברי אנכי**, ואת ה' אלקי השמים אני ירא אשר עשה את הים ואת היבשה",

והקשו המפרשים, למה שאל רב החובל בשאלה ראשונה **מה מלאכתך**,

מפרש הרד"ק, **מה מלאכתך**, על איזה עון נתפשת מה היא מלאכתך **אולי היא מלאכת רמאות** וחמס ובעבור זה אתה חייב, וכיון שאמר ה' אלקי השמים אני ירא, השיב להם על שאלתם **מה מלאכתך**, כי אין מלאכתו מלאכת מרמה אבל הוא ירא את ה' ולא עושה כל עול, עכ"ד הרד"ק,

כ, ביאור המהר"ם שי"ף למען נחדל מעושק ידינו בתפילת נעילה למה

בתפילת נעילה, נאמר, "צום הכפרים הזה קץ מחילה וסליחה על כל עונותינו, **למען נחדל מעשק ידינו** ונשוב אליך לעשות חקי רצונך בלבב שלם",

במהר"ם שי"ף (סוף בבא קמא, ממה שנאמר בסיום מסכת כ"ח חשון שצ"א), **כתב**, וז"ל, ידוע מ"ש הקדמונים בחומר עוון **גזילה**, בא וראה,

תכלית השנה ימים טובים, תכלית ימים טובים **יום כפור**, תכלית יום כפור, **נעילה**, ומתפללים להציל מעושק ידינו,

והטעם בזה, אפשר לומר לפי האמת, במ"ש קץ כל בשר (בראשית ו' י"ג), **לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל**, וכיוון שהחתימה על הגזל,

לזה בתפילת **נעילה** שהוא זמן החתימה, מתפללים למען נחדל מעושק ידינו, **עכ"ל המהר"ם שי"ף**.

כא, יש להזכיר המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה

איתא במדרש (תנחומא האזינו פרק א'), **כתיב** (דברים כ"א ח') **כפר לעמך ישראל**, אלו החיים, אשר **פדית**, אלו המתים, מכאן **שהחיים פודין את המתים**,

בתפילת כל נדרי. אנחנו מבקשים מכיוון ואנו **מתחרטים** על הנדרים שעשינו, שיהו כולם **בטילים ומבוטלים**, וכך אנו אומרים, בכלהון **איחרטנא** בהון. כלהון יהון שרון. שביקין. שביתין. **בטלין ומבוטלין**. לא שרירין ולא קימין,

אנא ה' בחרטה שלך בטל היצה"ר

איתא בגמרא, (סוכה נ"ב ע"ב) אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב, ארבעה **מתחרט** עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן גלות, כשדים, וישמעאלים, **ויצר הרע**,

אפשר לומר, דלפיכך אנחנו מבקשים **שהנדריים** שאנו **מתחרטים** עליהם היום, יהיו **בטלים** לגמרי, לאחר **שהתחרטנו** עליהם,

לומר, שגם אתה קב"ה, מכיון ואתה **מתחרט** על **יצר הרע** שבראת, והיום הוא בטל מאתנו, שימשיך להיות בטל ומבוטל לגמרי גם לאחר יום כיפור.

יח, בזאת יבא אהרן אל הקדש בית שני לא נרמז בפסוקו של אהרון

כתיב, (ויקרא ט"ז ג') "**בזאת יבא אהרן אל הקדש וברש"י**, "**בזאת**", גימטריא שלו, **ד' מאות ועשר** רמז לבית **ראשון**, ושאלו במפרשים, למה רמזה תורה רמז לבית **ראשון** בלבד, **ולבית שני** לא, ואפשר לתרץ, כדלקמן,

איתא בגמרא (יומא ט' ע"ב), **מקדש שני** שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו **שנאת חנם**, וכידוע דרכו של **אהרון** היתה, כפי שמבואר במשנה (אבות פרק א) הוי מתלמידיו של אהרון, **אוהב שלום ורודף שלום**, ומכיון שבזמן בית שני לא הלכו בדרכו של אהרון, לכן לא נרמז בפסוקו של אהרון הרמז **לבית שני**, ורמזו רק **למקדש ראשון**.

יט, שאלה ראשונה ששאל רב החובל היא מה מלאכתך ביאור הרד"ק

כתיב (יונה א'), "ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו, ויפלו גורלות ויפל **הגורל על יונה**, ויאמרו

עונותיהם של ישראל עליו, שני ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה,

איתא בגמרא (יומא כ' ע"א), **השטן** בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ליה רשותא

לאסטוני **ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.**

כתב הרד"ל, (אות נ"א) דיש לחלק בין שטן דהתם, דאין לו רשות ביוהכ"פ, לשטן דהכא שלא ניתן לו רשות כל השנה, כי אם ביום כפור,

בפירוש בית הגדול, מאת הרב אברהם אהרון ברודא, שנדפס בראשונה בשנת תקצ"ח בוילנא, כתב לישיב קושיה זו, וכ"כ, ולדעתי מיושב קושיא זו, במ"ש הרוקח סי' רי"ו (הביאו האלי" רבה או"ח סי' תרכ"ב סק"ב), דדוקא בעבירות שעושים בו ביום אין לו רשות, אבל על עבירות של כל השנה מקטרג,

כתב עוד בפרקי דרבי אליעזר, ראה סמאל **שלא נמצא בהם ביום הכפורים חטא**, אמר לפניו רבון כל העולמים יש לך עם אחד כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת, אין בהם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביוה"כ,

מה **מלאכי השרת**, יחפי רגל ביום הכפורים כך ישראל יחפי רגל ביוה"כ,

מה מלאכי השרת, אין להם קפיצה, כך ישראל **עומדים על רגליהם ביום הכפורים**, מה **מלאכי השרת**, שלום ביניהם כך ישראל **שלום ביניהם ביוה"כ**, מה **מלאכי השרת**, נקיים מכל חטא כך ישראל **נקיים מכל חטא ביום הכפורים**.

והב"ה **שומע עתירתן של ישראל מן הקטיגור שלהם**, ומכפר על המזבח ועל המקום ועל הכהנים ועל כל הקהל מקטון ועד גדול, ועל כל עונותיהם של ישראל ועל כל העם, שני וכפר את מקדש הקדש, ע"כ,

כג, בזאת ייבחן האדם במוציו' כ בלך אכול בשמחה לחמך

כתיב, (קהלת פרק ט פסוק ז), "לך אכל בשמחה לחמך כי כבר רצה האלקים את מעשיך",

לכך אנו נוהגין להזכיר את המתים ביום הכפורים, ולפסוק עליהם **צדקה**,

שכן שנינו בת"כ, יכול משמתו לא יועיל להם הצדקה, ת"ל **אשר פדית**, מכאן כשפוסקין צדקה בשבילם **מוציאין ומעלין אותן כחץ מן הקשת**, מיד נעשה רך ונקי כגדי ומטהרין אותו כשעה שנולד, ומזין עליו מים טהורין מדלי, וגדל ברוב הנאה כדג הנהנה במים, כך

הוא טובל בכל שעה בנהרי אפרסמון ובחלב ובשמן ובדבש, ואוכל **מעץ החיים** תמיד הנטוע במחיצת הצדיקים, וגופו נוטה על כל שלחן של צדיק וצדיק וחי לעולם. **עכ"ל המדרש**.

וכן נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכ"א סעיף ו'), נהגו לידור צדקות ביום הכיפורים בעד המתים. ומזכירין נשמותיהם, דהמתים ג"כ יש להם כפרה ביוה"כ. עיין בעל הטורים ריש פרשת כי תשא את ראש.

כב, קושיית המפרשים מאומרז"ל דביוה"כ לית ליה רשות

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו אות מ"ז) יוה"כ מכפר בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "שבת שבתון", שבת בעה"ז שבתון לעה"ב,

ואפי' כל המועדות עוברים יום הכפורים אינו עובר, שיוה"כ מכפר על עבירות הקלות והחמורות, שני כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, **מחטאתיכם** אין כתיב כאן, אלא **מכל חטאתיכם**,

השוחד שנותנים לסמא"ל

יום שנתנה תורה אמר סמאל [שטן] לפני הב"ה, רבון כל העולמים על כל הרשעים נתת לי רשות ועל הצדיקים אין אתה נותן לי רשות, אמר לו הרי יש לך **רשות עליהם ביום הכפורים**, אם יש להם חטא, ואם לאו אין לך רשות עליהם,

לפיכך נותנין לו שוחד ביוה"כ, שלא לבטל קרבן של ישראל, שני גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקב"ה הוא קרבן **עולה** וגורלו של עזאזל שעיר **חטאת**, וכל

התחיל משה צועק בקול גדול ואמר, ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופשע וחטאה ונקה,

אמר משה לפני ה' רבון כל העולמים סלח נא לעונותיהם של ישראל, על מעשה העגל,

ואילו אמר משה, סלח נא לכל עונות של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן, לפי שהיתה שעת רצון, וכן הוא אומ' בעת רצון עניתך,

אלא אמרת סלח נא לעון העם הזה, על מעשה העגל, אמר לו הקב"ה הרי כדברך עשיתי שני ויאמר ה' סלחתי כדברך. עכ"ל בפדר"א.

כה, על מי נאמר בחור שא עיניך

איתא במשנה (תענית פרק ד משנה ח, גמרא תענית כ"ו ע"ב) אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו, כל הכלים טעונין טבילה, ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה (משלי ל"א) שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, ע"כ,

כתב התפארת ישראל - יכין (תענית פרק ד סג) צאינה וראינה. נ"ל דלהכי מייתי הך קרא, דר"ל אף על גב דביו"כ לא שייך שישוררו בחור שא נא וכו', וכי ס"ד שישראל קדושים יתעסקו ביו"כ הקדוש והנורא בשדוכים,

ע"ז משיב, דביו"כ התכוונו להקב"ה שנקרא בחור בשיר השירים כולו, דנאמר בחור כארזים (שיר ה' ט"ו), שא נא עיניך מה אתה בורר לך, ר"ל איה אומה קדושה בעולם כאומה זו,

אל תתן עיניך בנוי, דאע"ג שחטאו לפניך תתן עיניך במשפחה, בניך בני בחוניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, שקר החן של שאר האומות, הבל יופי שלהם, דאפי' כשעושין מצוות, כוונתם רק להחניף לך, כמ"ש חסיד שלהן, ומקרבין נחוחין לאלדה דשמיא, אבל ומצלין לחיי מלכא ובנוהי [כר"ה ד"ד א'], וכן חסד לאומים חטאתם [כב"ב ד"י ע"ב],

מעשה היה, והגאון הרב מפייטסבורג זצ"ל, בא לביקור בישיבה בליקווד, ואז אמר לו ראש הישיבה, בא ואראך את הבחורים בזמן הלימוד בביהמ"ד, אמר לו הגאון זצ"ל,

לראות התנהגות של בחורים, רואים בחדר האוכל בזמן האכילה,

ובכך אפשר לפרש, הכתוב (קהלת ט' ז') לך אכול וכו', כי כבר, כלומר מיד אחרי יום שלם של תפילה ועבודה, הקב"ה רוצה לראות את מעשיך בעת האכילה. וזה הפירוש לך אכול בשמחה לחמדך, כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, כי הקב"ה כבר רוצה לראות את התנהגותך ומעשיך.

כד, אילו אמר משה סלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו) אמר משה, ביום הכפורים אראה כבודו של ה' וכו', וכך אני מכפר על עונותיהם של ישראל, ואמ'

לפני ה' רבון כל העולמים הראיני נא את כבודיך,

אמ' לו אינך יכול לראות [את] כבודי שלא תמות שני' כי לא יראני האדם וחי, אלא למען השבועה שנשבעתי לך והשם שהודעתי לך אני אעשה רצונך עמוד בפתח מערה, ואני אעביר כל טובי וכו' וכשאתה שומע את השם

שאמרתי לך, שם אני עומד לפניך, ועמוד בכחך ואל תפחד, שנאמר וחנותי את אשר אחון,

אמרו מלאכי השרת, הרי אנו משרתים לפניו ביום ובלילה ואין אנו יכולין לראות את כבודו, וזה ילוד אשה רוצה לראות את כבודך,

ועמדו בזעף ובבהלה להרגו והגיע נפשו עד מות, מה עשה ה' וכו', נגלה אליו בענן, שנאמר וירד ה' בענן, ויתייצב עמו שם וזו היא ירידה שביעית, וסיכך עליו ה' בכף ידו שלא ימות, שני' והיה בעבור כבודי ושמתך בנקרת הצור, וסכותי כפי, וכשעבר הסיר ה' כף ידו מעליו, וראה אחורי השכינה שני' והסירותי את כפי וראית את אחורי לפני לא יראו,

איתא בגמרא (שבת ק"ה ע"ב) כל המוריד **דמעות** על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן **בבית גנזיו** שנאמר (תהלים נ"ו ט') נודי **ספרתה** אתה, **שימה דמעתי בנאדך** הלא בספרתך,

מבואר א"כ, כי **דמעות** אלו שאנו מתפללים, **שתשים דמעותינו בנאדך להיות**, יכולים לבוא אל בית גנזיו של הקב"ה, רק אם הם

דמעות של יראת שמים. מכיוון ובבית גנזיו אין לבוא אל המלך, רק **ביראת שמים**, ולא דמעות אחרות, כדאיתא בגמרא, (שבת קנ"א ע"ב) שש דמעות הן שלש יפות ושלש, וכו', עיי"ש.

כת, סולו סולו פנו דרך ביאור המהרש"א בדרך משל

כתיב (ישעיה נ"ז י"ד הפטרה של יו"כ) "ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי"

איתא בגמרא (סוכה נ"ב ע"א), שבעה שמות יש לו ליצר הרע. ישעיה קראו **מכשול**, שנאמר (ישעיהו נז נח הפטרת יום כפור) סולו סולו פנו דרך הרימו **מכשול מדרך עמי**.

כתב המהרש"א (סוכה דף נב עמוד א), ישעיה קראו מכשול שנאמר הרימו מכשול מדרך וגו'. מלת מכשול מורה על חטא שאינו גדול כמו השוגג כמ"ש כי כשלת בעוניך שזדונות נעשו לו כשגגות

ועל דרך משל אם מונח על הדרך דבר שאינו גדול כל כך אפשר שלא ירגיש בו האדם ויכשל בו אבל אם מונח על אם הדרך דבר גדול וגבוה ירגיש בו ההולך ולא יכשל בו

וז"ש הרימו מכשול וגו' שירים ויגביה אותו המכשול בעיני הצדיקים ולא יכשלו בו וכדאמרינן לעיל לצדיקים נדמה להם כהר ומרחיקים מתחלה מהעבירה.

כט, האזינו השמים ותשמע הארץ מכוון לשיר המעלות ממעמקים קראתין

איתא במדרש, (ילקוט שמעוני פרשת האזינו רמז בתקמב), האזינו השמים לפי שהיה משה **קרוב** לשמים לפיכך אמר **האזינו השמים**, ולפי

אבל אשתך החלשה הקטנה, שהיא יראת ה', היא תתהלל, שעומדות היום לפניך ככלה מקושטה, ואומרת כאביה, הא קריבת נפשי קדמך [כשבת פ"ט ב'], היא היא תתהלל,

שגם כתמי חטאותיה, הם היום לה לעדי ולתפארת, בעבור כי נתהפכו לזכיות:

וני"ל דמה"ט נמי מנהג ישראל לשיר את האשמנו ביו"כ והרי קינה מבע"ל, אמנם הוא לרמז שכולם נתהפכו לזכיות, וראוי לשורר עליהם כעל זכיות,

זאת אומרת שחורה אני ואעפ"כ נאוה, ואהלי קדר השחורים, בעיניך כיריעות שלמה המרוקמים זהב מופז, עכ"ל.

כו, הלבן חטאינו כשלג וכצמר

מבואר, ע"ד הנותן שלג **כצמר**, שאין הקב"ה נותן נסיון גדול ממה שהאדם יכול להתגבר,

וכך אפשר לפרש, הלבן חטאינו, **כשלג**, שמא הנסיון היה גדול מדי,

וכצמר, שמא לא היה לאדם מספיק כח להתגבר, ולפיכך **הלבן חטאינו**,

כז, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות. שתשים דמעותינו בנאדך להיות

בתפילת נעילה, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות. שתשים דמעותינו בנאדך להיות. ותצילנו מכל גזרות קשות אכזריות. כי לך לבד עינינו תלויות.

איתא בגמרא (ברכות ל"ג ע"ב), אין לו להקדוש ברוך הוא **בבית גנזיו**, אלא, אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיהו ל"ג ו'), **יראת ה' היא אוצרו**, ע"כ,

מבואר, שאין דבר אחר בבית גנזיו של הקב"ה, מלבד **יראת שמים**, כמ"ש אין לו להקדוש ברוך הוא **בבית גנזיו**, אלא אוצר של **יראת שמים**,

לא, על ידי הצור, תמים פועלו

כתיב, "הצור תמים פעלו", מבואר כי פועלו של הקב"ה אינו חסר דבר והוא מושלם כדכתיב **הצור תמים פועלו**,

יש לשאול, הרי האדם לא נברא מושלם עד שנימול,

ויש לרמז, ע"ד ותקח צפורה צור ותכרת את ערלת בנה, וע"י כך נהיה שלם, **וזה הרמז**, הצור כלומר ע"י הצור תמים פעלו, נהיה פועלו כלומר האדם, תמים.

לב, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה

איתא בגמרא סוטה (י"ד ע"א), דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי, אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם, שנאמר, לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל,

ובמהרש"א שם, וקשה דהיאך קאמר שהיה מבקש לקיים המצות כדי לקבל שכר עליהן, הא אמרינן, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס, וי"ל, דהיינו במצוה שנתחייב בה כבר, אבל הכא, שעדיין לא בא לא"י ששם חיובה, והקב"ה לא רצה שיהיה חייב בהו, שפיר מצי לבקש משום קבול שכרן ודו"ק

וחשבתי לתרץ קושיית המהרש"א, שכאשר רצה משה רבינו לקיים מצוות התלויות בארץ, רצה לקיים גם מצוות מעשר, ועל מעשר שפיר אפשר לבקש שכר,

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161777, נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ,

בא ישעיה וסמך לדבר ואמר שמעו שמים והאזיני ארץ, שמעו שמים שהיה רחוק מן השמים, והאזיני ארץ שהיה קרוב לארץ,

מבואר, שמרחוק יש לומר לשון שמיעה ומקרוב יש לומר לשון האזנה

ובזה ניתן לפרש כפל הלשון בפסוק שיר המעלות ממעמקים, שאמר, ה' שמעה בקולי ותהיינה אזניך קשובות שנראה לכאורה כפל לשון,

אלא הפירוש, כאשר אנחנו עדיין רחוקים, במעמקים, אז שייך לשון שמיעה, שמעה

בקולי, וכאשר בעזרהי"ת נתקרב, אז תהיינה אזנך קשובות, לשון האזנה.

ל, ביאור בעל העקידה את דרך היסורין של כלל ישראל

ספר עקידת יצחק (פרשת האזינו שער קג) **הכל היה גלוי וידוע** לפני האל יתברך בתחלה, ואליו כוון בכל התלאות הרבות ההן, כמו שאמרנו, לא נמנע רצונו יתברך מעשות את כל אלה מתחלה ועד סוף, וכמו שאמר להלן (דברים לב, יא) "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו".

יאמר, שכל הייסורין והרעות שהביא עליהם היה על דרך ההתלמדות כנשר יעיר קנו, והוא כנוי אל הבנים כאשר ירצה ללמדם לפרוח באויר, כי אז יכריחם אל הנפילה מהמקום גבוה אשר הקן שם כלפי הארץ,

והוא במהירות התעפפותו ירחף עליהם ויטוש דרך מטה להקדימם ולקבלם על כנפיו ולישאם על אברתו קודם שיגיעו לארץ, כדי שלא יקבלו נזק החבטה, ובין כך ירגילו עצמם לפרוח מאליהן.

וכן הכוונה האלקית בכל אלו הרעות והייסורין אשר יעוררם בהם, לא היה אלא כדי ללמדם ולהודיעם דרך חיים תוכחות מוסר ולסוף הכל כי יפול קנו זה לא יוטל, כי הוא יתעלה סומך ידו לנהגם ולנהלם, עד שלסוף יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו. וכמו שאמר (תהלים) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיק יחסיון: